

Mindezek a feladatok csak úgy láthatók el eredményesen, ha a különböző klub-foglalkozások megfelelő színvonalu anyanyelvi könyv- és hírlapanyagra épülhetnek.

-.-.-.-.-

A fentebb elmondottakból két következtetést vonhatunk le.

1. A nemzetiségek kulturális ellátásában kiemelkedő helyet kell elfoglalnia az anyanyelvükön írott könyveket, hírlapokat, folyóiratokat rendelkezésükre bocsátó könyvtáraknak.
2. A cikkben szereplő adatok is bizonyítják, hogy a hazai nemzetiségek kulturális ellátottsága öröndetesen fejlődik - legujabban éppen könyvtári szempontból is. A nemzetiségek könyvtári ellátása azonban nemcsak a hazai más-nemzetiségű lakosság művelődésének az egészén belül vizsgálható, tervezhető, fejleszthető. Ugy tűnik, elérkezett annak az ideje is, hogy a magyar könyvtárügy egész rendszerében, az eddigi tapasztalatok összegezésével, kialakuljon a nemzetiségek könyvtári ellátásának átfogó koncepciója.

## Gyermekkönyvtárosok továbbképzése

VADÁSZ Ferencné

A könyvtárosok szakmai továbbképzésében 1970 óta - a Művelődésügyi Minisztérium jóváhagyásával - olyan új rendszerre tértünk át, amelyben az alapképzettségre épülő, oktató-számonkérő jellegű tanfolyamok a korszerű követelményeknek megfelelő, magas szintű speciális szakképesítést adnak a különböző munkakörök ellátásához.

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ a múlt évben már meg is indított két ilyen jellegű továbbképző tanfolyamot. Az egyik a számítógépes könyvtári adatfeldolgozás szellemi előkészítését szolgálja. A másik a gyermekkönyvtárosok egyéves felső szintű tanfolyama.

Nem magát a tanfolyamot kívánjuk itt ismertetni. A vele kapcsolatos problémák vizsgálatát két dolog indokolja: egyrészt első kísérletünk ez a tanfolyam arra, hogy egy adott munkakörre vonatkozó korszerű elvárásokat ele-

mezve szervezzük meg a továbbképzést, másrészt tipikus példája annak, hogy amikor a munkaköri nomenklatura szerint középfoku képesítésű könyvtárosoktól a társadalmi igények magas szintű képzettséget követelnek, ennek biztosításához hogyan keressük a rugalmas és célravezető továbbképzési formákat.

A gyermekkönyvtárosok továbbképzésének időszerűségét és annak tartalmát is azok az elvárások határozzák meg, amelyek kulturális forradalmunk új szakaszából adódnak.

A tudományos és technikai forradalom sürgeti az általános műveltség színvonalának társadalmi méretű emelését, tartalmának ujrafogalmazását, az általános és szakműveltség újszerű kapcsolódását, a permanens és komplex nevelés megoldását. Pártunk X. kongresszusának megállapítása szerint a közoktatás és közművelődés további tökéletesítése szocialista továbbfejlődésünk egyik alapkérdése.

Az általános iskolában - amelynek tanulói egyben a gyermekkönyvtárak olvasótáborát is jelentik - ennek az új tartalmu általános műveltségnek alapjait rakják le. Az alap minősége azonban a személyiség egész jövődő fejlődését is jelentősen befolyásolja. Az általános műveltség megalapozása nemcsak az alapelemek megfelelő tantervi kiválogatását jelenti, hanem forradalmi megújulást kíván a pedagógiától és azon belül a didaktikától is.

Az általános iskola pedagógiai célkitűzései - az önálló ismeretszerzésre és gondolkodásra nevelés, a szellemi rugalmasság, az újabb és újabb ismeretek szerzése iránti fogékonyság készséggé, illetve szokássá való fejlesztése - elválaszthatatlanok az olvasási szokások és olvasási kultúra fejlesztésétől, amely elsődlegesen könyvtári feladat.

Általános iskoláinkban még nem épült ki könyvtári hálózat, sőt a szórványosan létező könyvtárak sem elégítik ki a könyvtár kritériumát. A tanácsi hálózatban a gyermekkönyvtárak és gyermekrészlegek - bár a kívánatosnál lassabban és minőségileg sem egészen kielégítően - országsszerte életre keltek és működnek. A könyvtárosi képesítéssel rendelkező többszáz fiatal, lelkes és hivatásszerető gyermekkönyvtáros tudja, hogy az olvasási kultúra fejlesztése szempontjából legjelentősebb, legfogékonyabb korosztályt, a gyermekeket és serdülőket bízták gondjaikra. Alapképzésük során azonban sem az egyetemen, sem a tanítóképzőkben, illetve a könyvtárosképző szaktanfolyamokon nem kapták meg azokat az ismereteket, amelyek felelősségteljes nevelőmunkájukhoz szükségesek.

A gyermek- és serdülő korosztály iskolai és könyvtári eszközökkel való együttműködés nevelése nemcsak szervezeti és költségvetési kérdés. Mindezenelőtt a jelenlegi gyermekkönyvtárosok szakképzettségét kell olyan szinten biztosítanunk, hogy a pedagógusok partnerei lehessenek az új feladatok megoldásában.

Továbbképzésük tartalmi előkészítésében a gyermekkönyvtárosokkal szemben támasztott új elvárásokat figyelembe véve a következő célokat tűztük ki:

- alaposan ismerjék meg ennek a korosztálynak fejlődés- és neveléslélektani sajátosságait, érdeklődésük felkeltésének és fejlesztésének, valamint az olvasás befogadásának és az olvasási igény fejlesztésének lélektani alapjait;
- általános pedagógiai és didaktikai alapismereteken kívül tájékozottak legyenek a modern irányzatokról és törekvésekről; világosan lássák az iskolában és a könyvtárban különböző, de egymást szerencsésen kiegészítő nevelési szituációt; a közvetlen és közvetett pedagógiai ráhatás eredményességének feltételeit egyrészt a nevelő személyiségében, másrészt az adott vagy létrehozható nevelési helyzetekben;
- ismerjék a családi és társadalmi környezet hatását a gyermekek és serdülők személyiségének formálódására, nyelvi és kifejező készségük fejlődésére (amely gondolkodási készségük színvonalát tükrözi); tudják, hogyan segítheti elő a könyvtáros, hogy megfelelő sikerélmények révén a hátrányos helyzetű tanulók is elérjék képességeik "plafonját"; hogyan ismerheti fel a különleges hajlamokat, tehetségeket és milyen módszerekkel ösztönözheti kibontakozásukat, milyen nevelői szerepe lehet a 14 éves korosztály súlyos problémájának, a pályaválasztásnak megoldásában;
- sokoldaluan és alaposan ismerjék a gyermekek és serdülők irodalmának elméletét, annak nemzetközileg is vitatott problémáit; a gyermek-szépírodalom műfajait és az irántuk való érdeklődés alakulásának folyamatát, a gyermekek és serdülők önálló értéktétele és alkotó fantáziája fejlesztésének lehetőségeit; az önálló és sokirányú tájékozódásukat szolgáló szakkönyveket, segéd- és kézikönyveket, folyóiratokat; a könyvtár lehetőségeit az olvasás mellett művészeti, természettudományos és technikai aktivitásuk kibontakozásának elősegítésére is;
- elemző módon tekintsek át gyakorlati könyvtári tevékenységük minden részterületét - az állomány építését, feltárását, az olvasókkal való egyéni és csoportos foglalkozásokat, a tájékoztatást és az önálló tájékozódásra való nevelést, az iskolákkal és a családokkal való együttműködést - a "segédtudományokból" szerzett ismereteik alapján, hogy munkájukban azokat alkalmazva, a "hogyan" rutinja helyett a "miért így?" tudatossága érvényesüljön.

A gyermekkönyvtárosi tanfolyam tartalmi célkitűzésének felvázolásából olyan következtetéseket vonhatunk le, amelyek más könyvtári munkakörökben való t o v á b b k é p z é s r e is jellemzők, s ezért nem érdektelen ezeket nyilvánosságra hozni. Ma már a könyvtáron belüli munkamegosztás csaknem minden feladatkörében elégtelen a szakmai rutin, előtérbe kerül az a l - k o t ó , kezdeményező tevékenység. A hazai és külföldi könyvtári gyakorlatban bevált módszerek terjesztése - amely eddig a "továbbképzés" lényege volt - sem elegendő. A tudatos és hatékony munkához nem elegendő az sem, ha csak a könyvtártudományon belül akarjuk az alacsonyabb fokú alapképzettséget magasabb szakképzettségi szintre emelni. Munkakörönként más és más "s e g é d t u d o m á n y o k a t" kell beépíteni a továbbképzésbe, hogy a szakmai tevékenység tudományosan megalapozott legyen.

Ha ez az állítás elfogadható, akkor szembe kell néznünk a belőle adódó problémákkal. Az egyes könyvtári feladatkörökhöz nélkülözhetetlen "alaptudományok" köre könnyen meghatározható. A továbbképzésben azonban ezeket a tudományokat már mint a könyvtári területre "a l k a l m a z o t t" tudományokat igényeljük. pl. olvasáslélektan, könyvtárpedagógia, könyvtári munkaszervezés és vezetés stb.

Az említett "segédtudományok" legjobb szakembereitől sem várhatjuk, hogy azokat a könyvtári területre alkalmazott tudományként oktassák. A könyvtár-tudományi kutatásoknak kell az eddiginél határozottabban és tervszerűbben áttérniük egyrészt a történetiről az elméletire, másrészt az "egydimenziós" kutatásokról a "többdimenziós", a segédtudományokat is átfogó k o m p l e x módszerekre.

A III. Országos Könyvtárügyi Konferencia egyetértésével találkozott az a javaslat, hogy a szükségletekkel összhangban dolgozzuk ki a továbbképzési rendszer koncepcióját, alapozzuk azt a képző intézményekre, de vegyük figyelembe a KMK rugalmasabb lehetőségeit, s az általa szervezett tanfolyamokat a képző intézetek által szervezett tanfolyamokkal azonosan bírálják el a besorolásnál, előlépéseknél.

Azok a bizonyítványok, amelyeket majd az egyéves gyermekkönyvtárosi tanfolyamon, a számítógépes adatfeldolgozó és a továbbiakban tervezett központi továbbképző tanfolyamainkon végző könyvtárosoknak kiadunk, az adott szakterületen valóban magas szintű követelményeknek megfelelő speciális szakképzettséget igazolnak majd, s ezzel biztosítjuk az erkölcsi alapot annak jogi elismeréséhez is.